

СТАНОВИЩЕ

По конкурса за редовен доцент по направление 2.1. Филология (стилистика на англоезичната литература), обявен от Катедрата по английска филология към СУ „Св. Климент Охридски”, с единствен кандидат гл. ас. д-р Зелма Давид Каталан - Балинова

Д-р Зелма Каталан участва в обявения конкурс с едно монографично изследване върху романовото творчество на Чарлс Дикенс и 12 статии в областите на наратологията, стилистиката, английската литература на 19 век, литературата и киното, методиката на препозаване на английска литература в училище и в университета. Така изредените области на заниманията на Зелма Каталан през годините след защитата на докторска дисертация всъщност ясно указват приоритетите в нейната работа през цялостния ѝ академичен път – път на дългогодишно преподаване както на английска литература, така и на английски език, път, съсредоточен върху спецификите на преподаването и неговото усъвършенстване, път, открил интереса към Дикенсовото творчество още в началото на 1980-те години, някак плахо експлицирал този интерес към английския викториански роман през последвалите години за сметка на доминираща преподавателска, преводаческа и методическа дейност, докато съвсем категорично го заяви през последното десетилетие първо с докторска дисертация върху Такъри и сега с хабилитационен труд върху Дикенс.

Зелма Каталан пише на английски. Тук няма да се спирам на предимствата и недостатъците на такъв избор. Ще отбележа само, че независимо дали пише на английски или, по изключение, на български, Каталан има хубав и ясен изказ и културно поднася гладко четивни текстове. Това е валидно както за двете ѝ по-големи цялостни изследвания, така и за по-кратките ѝ публикации. От такъв именно ракурс сред дванадесетте представени по настоящия конкурс статии бих открила по-специално тези върху иконичността на литературния текст, върху полупряката реч в популярната романтическа литература, върху популярния научно-фантастичен трилъър, както и особено върху екранизациите на „Оливър

Туист”. Тук ще добавя и статията, разглеждаща присъствието на Дикенс в учебниците по литература на английските гимназии. Ще изтъкна и очевидния факт, че броят на публикациите на Каталан е напълно достатъчен спрямо изискванията на обявения конкурс, за да премина към основното по конкурса – хабилитационния труд.

Заглавието му е атрактивно – *Wonderful Divergences: Tellability in Dickens's David Copperfield, Bleak House and Great Expectations*. Въздържам се от превод, тъй като заглавието е заложено така и това би било безсмислено, но ще отбележа, че неговата атрактивност идва най-вече от думичката “tellability”, както и че не бих превела този неологизъм с трафаретното и много неточно „разказваемост”, както е постъпила авторката, когато изрежда на български приносните според нея моменти в труда. Въведението, естествено, е съсредоточено именно върху понятието “tellability”, изведено като „контекстуално центрирана перспектива” (с. 12), от която ще се разглежда себепознаването и себеизграждането на разказващия персонаж сред заобикалящия го свят, неговите сблъсквания/пререкания/сложно оплетени отношения с каноничността на свят и наративи за свят. Каталан изтъква, че вижда категорията “tellability” като органично свързана с наративния модус на автобиографията, с което мотивира избора си на трите автобиографични романа на Дикенс; основната задача на изследването си Каталан вижда в утвърждаването на “tellability” – или несекващата власт на Дикенсовите романи върху поколения читатели – като резултат от начините, които те предлагат за конструиране на личност и идентичност в модерния свят (с. 13). Задачата е изведена ясно и смислено; характерът ѝ изглежда значим и, съответно, заслужаващ внимание. Не бих могла обаче да не отбележа, че категоричността и повторителната употреба на понятието „модерност” ме смущават – понятието е достатъчно исторически обременено и разколебано-многозначещо, за да бъде така безпроблемно употребявано. Нещо повече, obsesията с модерност или „новото време” принадлежи на английския романов век преди Дикенс. По подобен начин стои и категоричното оразличаване на “self” и “identity” – неслучайно в англо-американската критика “self” е преди всичко доромантичката естетико-религиозна история на постигналия своята естетическа, философска и

екзистенциална идентичност романтически „аз”: т.е. и това са понятия, в които разнопосочно къртят отгласите на много история, пък и авторката посочва своите разбирания за разграничаването им доста след въведението (Част 1, с. 19-20), с други думи, след като дълго го е представяла за даденост. Тук ще добавя и едно съществено, но пропуснато оразличаване: това между знанието като рецептивна категория, заложената или (по терминологията на Изер) „намекната” в наратива, и възможността/невъзможността за познаване на света и себе си и на себе си в света като проблематизирана в Дикенсовите романи екзистенциална категория (Част 2). Намирам първата, теоретична част на хабилитационния труд за прекалено стриктно придържаща се към стереотипната представа за жанра, т.е. представяне на теоретичен модел, който ще се следва, и изреждане на писаното от други в областта, а втора и трета част за добре написани, но или изпускащи фокуса на “tellability”, или размиващи го до безпределност. Казаното току-що в ни най-малка степен не се отнася до четвъртата, последна част на труда – това според мен е неговата най-представителна и най-силна част, с ясна перспектива и определено приносен характер. В тази именно част Зелма Каталан е в своята стихия – парадоксите на Дикенсовия дискурс отключват у нея вещината и вдъхновението на опитния стилопознавач и тя с лекота и в дълбочина навлиза в пребогатите дебри на Дикенсовия слог, за да го види оригинално и убедително. Това за мен е същинското изследване на “tellability” в Дикенсовите романи – и тук именно, избрала да съчетае наратология и стилистика, Каталан разгръща своя голям потенциал в областта на стилистиката на английската литература.

В заключение, бих искала да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на д-р Зелма Каталан научното звание „доцент”.

24.09.2011 г.

Проф. Албена Бакрачева, д.ф.н.